

Bakgrunn for vedtak
Fossåa kraftverk

Sør-Fron kommune i Oppland

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	Fossåa 1K AS
Referanse	201206826
Dato	27.04.2017
Notatnummer	KSK-notat 31/2017
Ansvarlig	Øystein Grundt
Saksbehandler	Tor Carlsen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Sammendrag

Fossåa kraftverk vil utnytte et fall på 415 meter fra et inntak på kote 870 til en kraftstasjon på kote 455. Vannveien blir 4338 meter lang og består av en kombinasjon av boret tunnel og nedgravd rørgate. Middel vannføringen er 1235 l/s og kraftverket er planlagt med en slukeevne på 2340 l/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 8 MW og produsere om lag 23,3 GWh i et middels år. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en 4400 m lang strekning av Fossåa. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 129 l/s i sommersesongen og 24 l/s resten av året. Dette er på nivå med de beregnede 5-persentilene.

Nord-Fron kommune er sterkt for at det gis konsesjon til kraftverket. **Fylkesmannen i Hedmark** (settefylkesmann) fraråder på grunn av påvirkning på naturverdier av nasjonal verdi og landskapsinngrep i et tradisjonelt seterlandskap. **Oppland fylkeskommune** kan akseptere et utbygging etter hovedalternativet (det minste alternativet). **FNF Oppland** er imot en utbygging. **Naturvernforbundet i Oppland** går imot en utbygging på grunn av de høye naturverdiene som blir påvirket. **Vern Nedre Otta** går imot av samme grunn. **Bjerke**, en hytteeier, går imot kraftverket på grunn av landskapsvirkningene ved fraføring av vann.

En utbygging etter omsøkt plan vil gi om lag 23,3 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag til fornybar energiproduksjon, så utgjør småkraftverk samlet sett en stor andel av ny tilgang de senere år. De tre siste årene (2014-16) har NVE klarert drøyt 2,2 TWh ny energi fra småkraftverk. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på småkraftverk, og satsingen på fornybar energi.

De aller fleste prosjektene vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. For at NVE skal kunne gi konsesjon til kraftverket må virkningene ikke bryte med de føringer som er gitt i Olje- og energidepartementets retningslinjer for utbygging av små vannkraftverk. Videre må de samlede ulempene ikke være av et slikt omfang at de overskrider fordelene ved tiltaket. NVE kan sette krav om avbøtende tiltak som del av konsesjonsvilkårene for å redusere ulempene til et akseptabelt nivå.

Fossåa kraftverk vil produsere 23,3 GWh i et gjennomsnittså og ha en utbyggingskostnad som er over gjennomsnittet for småkraftverk. I vedtaket har NVE lagt vekt på at en utbygging av Fossåa kraftverk vil fraføre vann fra et bekkekløftsystem av stor verdi. Fossåa kraftverk vil også medføre varige landskapsinngrep i et område viktig for friluftsliv. Etter NVEs syn vil ikke de positive sidene av en utbygging i form av omtrent 23,3 GWh/år i fornybar energi overstige ulempene tilknyttet Fossåa kraftverk.

NVE mener også det er riktig å se influensområdet til Fossåa kraftverk som en del av et sammenhengende bekkekløftsystem av stor verdi. Dette er i tråd med vurderinger som er gjort i en rekke likende saker, blant annet Gjuvsgrendi og Eidsåa kraftverk i Nore og Uvdal og Gjerdøla kraftverk i Tinn. OED har også nylig lagt stor vekt på dette prinsippet i sin avgjørelse av Hovda kraftverk i Åmot og Stor-Elvdal kommuner. En realisering av Fossåa kraftverk vil redusere og fragmentere et svært viktig og stort bekkekløftmiljø.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at ulempene ved bygging av Fossåa kraftverk er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt.

Innhold

Sammendrag	1
Søknad	3
Høring og distriktsbehandling	7
NVEs vurdering.....	24
NVEs konklusjon	30

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Fossåa 1K AS, datert 4.11.2015:

«Søknad om konsesjon for bygging av Fossåa kraftverk

Fossåa 1K AS ønsker å utnytte vannfallet i elva Fossåa i Sør-Fron kommune i Oppland fylke, og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jfr. § 8 om tillatelse til:

- å bygge Fossåa kraftverk mellom kote 870 og kote 455

2. Etter energiloven om tillatelse til:

- bygging og drift av Fossåa kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.»

Fossåa kraftverk, hoveddata

TILSIG		Hovedalternativ	Alternativ 2
Nedbørfelt	km ²	57,3	
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	38,8	
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	0,021	
Middelvannføring	l/s	1235	
Alminnelig lavvannføring	l/s	48	
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	129	
5-persentil vinter (1/10-30/4)	l/s	24	
KRAFTVERK			
Inntak	moh.	870	
Avløp	moh.	455	
Lengde på berørt elvestrekning	m	4400	
Brutto fallhøyde	m	415	
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,976	
Slukeevne, maks	l/s	2340	2980
Minste driftsvannføring	l/s	23	29
Planlagt minstevannføring, sommer	l/s	129	
Planlagt minstevannføring, vinter	l/s	24	
Tilløpsrør, diameter	mm	1200	
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	4338	
Installert effekt, maks	MW	8	9,99
Brukstid	timer	2986	2229
PRODUKSJON			
Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	7,0	7,0
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	16,3	17,4
Produksjon, årlig middel	GWh	23,3	24,4
ØKONOMI			
Utbyggingskostnad	mill.kr	97,9	102,8
Utbyggingspris	kr/kWh	4,21	4,21

Fossåa kraftverk, elektriske anlegg

GENERATOR		Hovedalternativ	Alternativ 2
Ytelse	MVA	10,0	11,0
Spenning	kV	6,6	6,6
TRANSFORMATOR			
Ytelse	MVA	10,0	11,0
Omsetning	kV/kV	6,6/22	6,6/22
NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)			
Lengde	m	1500	1500
Nominell spenning	kV	22	22
		Jordkabel	

Om søker

Fossåa 1K AS er et selskap bestående av 21 grunneiere og fallrettshavere i Fossåa.

Beskrivelse av området

Fossåa ligger i Sør-Fron kommune i Oppland fylke og er et sidevassdrag på sørsiden av Lågen 5-6 km sør for Hundorp. Fossåa har utspring i heiområdene mellom Gålåvatnet og Gausdal. I øvre deler av dalføret ligger stølsområdet Sveiphuslykkja. Dalføret i Fossåa-dalen er relativt bratt, skogkledd bortsett fra randsoner nederst som har flere gårdsbruk. Hele området er del av et bekkekløfts-system sammen med sidedaler som Steinåa og Skikju. Elvedalen er øverst preget av et bratt sørberg, mens sørsiden er litt mindre bratt og gjennomgående skogkledd.

Figur 1 Fossåa.
Foto fra søknaden.

Tidligere behandling etter vannressursloven

NVE har tidligere behandlet planer for et vannkraftverk i Fossåa. Saken ble behandlet som del av småkraftpakke Lågen som omfattet 16 søknader om små vannkraftverk i Lesja, Vågå, Dovre, Skjåk, Sel, Nord-Fron, Sør-Fron, Gausdal, Ringebu og Øyer kommuner. Disse søknadene ble kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn 27.12.2012. Søknaden om Fossåa kraftverk ble avslått av NVE den 18.12.2013 på grunn av virkninger for et verdifullt naturmiljø og på grunn av store tekniske inngrep i landskapet.

Teknisk plan

Inntak

Det er planlagt en demning lagt ved stølene på Sveiphuslykkja omtrent på kote 860 moh. Den vil bli bygd som en betongdam med total høyde på maks 5 m, og med en lengde på omtrent 30 m. Inntaket vil bli konstruert som en integrert del av demningen med inntaksrist, inntakskonus og en stengeanordning.

Figur 2 Fossåa ved inntaket.
Foto fra søknaden.

Vannvei

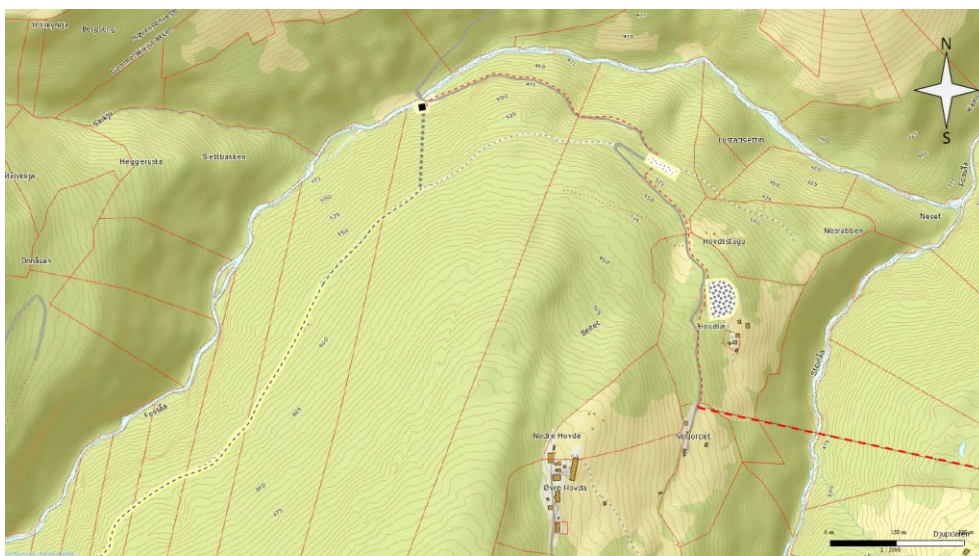
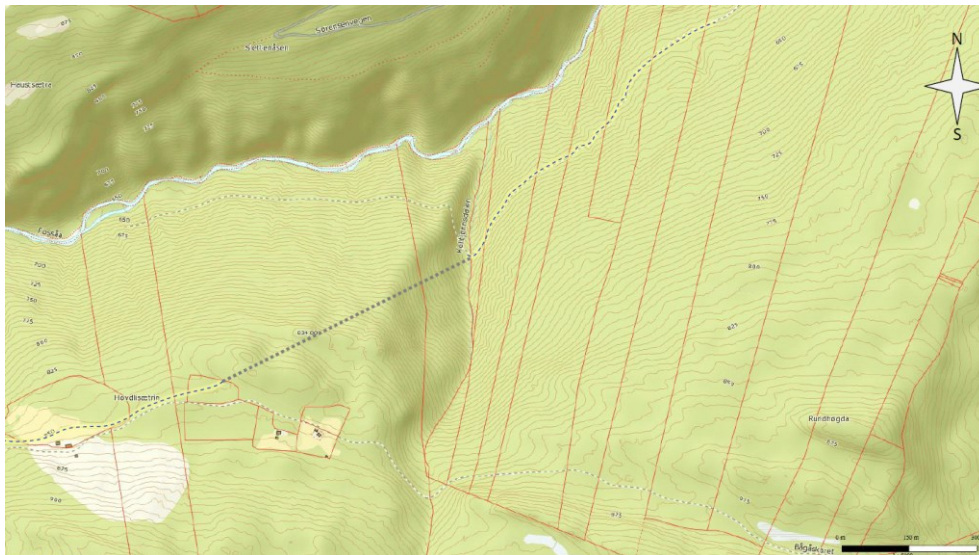
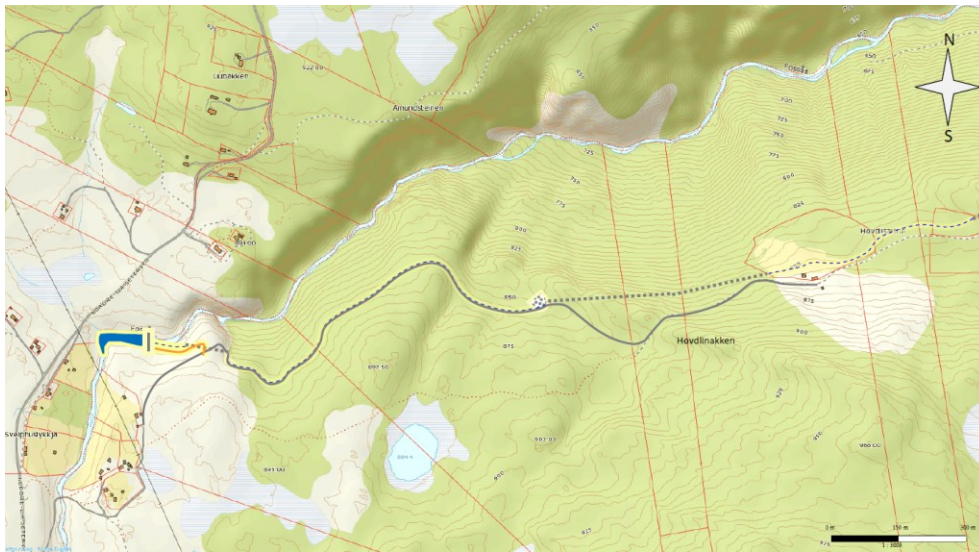
Vannveien vil bestå av nedgravd rørgate kombinert med en rekke små partier med tunnel. Total lengde på vannveien vil være 4500 meter. Det vil bli minst to tunneler på partiet mellom inntaket og Hovdlisetra. På befaring ble NVE presentert med at søker ønsket å legge så stor del av dette partiet som mulig i tunnel så langt dette var teknisk mulig. Forbi Hovdlisetra vil vannveien bestå av nedgravd rørgate. Fra Hovdlisetra og ned til Kolltjønnsdalen vil vannveien bestå av tunnel. Fra Kolltjønnsdalen vil vannveien bestå av nedgravd rørgate i eksisterende skogsbilvei. Det siste partiet av vannveien fra skogsbilveien og ned til kraftstasjonen vil bestå av tunnel.

Massetak og deponi

Det vil bli en del overskuddsmasser fra driving av tunnel samt sprenging av rørgate. Deponier er planlagt et stykke sør for inntaket samt et stykke øst for kraftstasjonen.

Veier

Søknaden angir at kommunen allerede har gitt godkjenning til skogsbilvei i området og at det kun er behov for 100 meter avstikker fra denne og ned til inntaket.

 Eiendomsgrænse	 Ny vei	 Demning
 22 kV kraftlinje	 Rigg & massetak/deponi	 Rørgate nedgravd (inkl. alternativ)
 Ny krafttilkobling	 Arealbehov	 Rørgate boret
 Eksisterende bil-traktorvei	 Magasin	 Kraftstasjon

Figur 3 Kart over de tekniske planene. Fra søknaden.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen skal ligge på kote 455 oppstrøms broa over Fossåa. Kraftstasjonstomten skal sprenges ut/graves ut i dalsiden. Det skal installeres en peltonturbin med installert effekt på 8 MW.

Figur 4 Kraftstasjonsplassering. Foto fra søknaden.

Nettilknytning

Det skal legges 1500 m jordkabel til eksisterende nett. Traseen vil følge skogsbilvei.

Massetak og deponi

Deponi er planlagt et stykke sør for inntaket.

Arealbruk

Søknaden angir et arealbehov på 101 dekar i anleggsfasen og 17 dekar permanent.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Området er avsatt som LNF-område i kommuneplanen.

Verneplan for vassdrag

Vassdraget er ikke vernet

Nasjonale laksevassdrag

Vassdraget er ikke nasjonalt laksevassdrag

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den har blitt sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt alle som uttalte seg til tidligere planer om småkraftverk i Fossåa. NVE var på befaring i området den 25.5.2013 sammen med representanter for søker, kommunen, Fylkesmannen i Oppland, Oppland fylkeskommune, Laugens venner, Vern Nedre Otta, Naturvernforbundet Oppland og FNF Oppland. I tillegg var NVE på ny befaring for å se på de nye

planene den 19.5.2016 sammen med representanter for søker og Fylkesmannen i Hedmark (settefylkesmann). Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider.

NVE har mottatt følgende kommentarer til søknaden:

Sør-Fron kommune uttalte seg til saken den 1.12.2015:

«Sør-Fron kommune mener at den nye søknaden om Fossåa Kraftverk som nå er ute på høring i det alt vesentlige er lik det forslaget som kommunestyret tidligere har avgitt positiv høringsuttalelser om.

Det nyvalgte kommunestyret i Sør-Fron kommune er enig i alle de forholdene som er omtalt i høringsuttalelsen datert 19. desember 2014.

De endringene som har skjedd i forhold til tidligere søknad gjelder bare noe mer vannføring i vassdraget, samtidig som minstevannføringen økes. Dette er kun positive endringer.

Det er viktig for Sør-Fron kommune å understreke at eierskapet, og dermed inntektene, til selskapet for det alt vesentlige er på lokale hender. Dermed vil også lokale gårdsbruk på sikt kunne få styrket sitt driftsgrunnlag.

Sør-Fron kommune oppfordrer sterkt til at søknaden om Fossåa kraftverk hurtig blir innvilget.»

Fylkesmannen i Hedmark (settefylkesmann) oppsummerte sin uttalelse den 2.6.2016 med følgende:

«Gjennomføring av det omsøkte tiltaket vil kunne skaffe til veie 23-24 GWh, som tilsvarer energiforbruket i ca. 1.200 boliger. Tiltaket vil medføre økt sysselsetting i anleggsperioden. I driftsfasen vil anlegget gi en marginal sysselsetting. Kommunen vil kunne få økte skatteinntekter da den har innført eiendomsskatt.

Disse samfunnsmessige fordelene må vurderes mot de ulempene tiltaket medfører. Etter Fylkesmannens oppfatning vil det omsøkte tiltaket ikke ha innvirkning på INON-områder, verneområder eller sikrede friluftsområder og tiltakene vil ha ingen eller bare marginal innvirkning på villrein-, jordbruks- og skogbruksinteresser.

Det er sentrale målsettinger at mangfoldet av både naturtyper og arter skal bevares, at vannkvaliteten i vassdragene skal opprettholdes eller forbedres og at landskapenes mangfold og kvalitet skal sikres.

Fylkesmannen legger til grunn at Fossåa har stor verdi idet elvestrekningen utgjør en betydelig del av et nasjonalt viktig bekkeløftsystem. En vesentlig reduksjon av vannføringen på den aktuelle strekningen vil både redusere levevilkårene for fuktighetskrevende naturtyper (blant annet fosserøyksoner) og bekkeløftarter, redusere potensialet for framtidig etablering av slike arter (blant annet råtevedmoser på våte læger i elveløpet) og redusere verdien av bekkeløftsystemet som en funksjonell økologisk enhet. I tillegg vil et stort antall arter av blant annet insekter i elva få sine livsbetingelser vesentlig forverret dersom vannstanden endres vesentlig.

Tiltaket antas ikke å ville ha vesentlig betydning for vannkvaliteten i vassdraget. Med den omsøkte minstevannføringen er det imidlertid ikke sikkert at minimumsmålet i vannforskriften om god økologisk tilstand vil kunne opprettholdes.

Fylkesmannen er ikke kjent med detaljerte planer for den planlagte vegframføringen i og omkring seterområdet Sveiphuslykkja i øvre del av tiltaksområdet. Fylkesmannen legger imidlertid til grunn at det må bygges en ny veg i skogsbilvegstandard gjennom seterområdet. Dette vil bli et betydelig landskapsinngrep i et tradisjonelt seterlandskap. Vegen vil også bli synlig fra deler av seterområdet og tilgrensende hytter et godt stykke nedover langs Fossåa i den relativt glisne skogen.

Konklusjon

Fylkesmannen fraråder innvilgelse av konsesjonsøknaden for Fossåa kraftverk. Årsaken til dette er i hovedsak de nasjonale biologiske verdiene (naturtyper, rødlistearter) som er knyttet til bekkeløftssystemet Steinåa-Fossåa som tiltaksområdet utgjør en stor del av og som sannsynligvis vil bli betydelig negativt påvirket av det omsøkte tiltaket, men også de betydelige negative landskapsmessige virkningene som antas å ville oppstå i et tradisjonelt seterlandskap ved framføring av en ny skogsbilveg gjennom området. Disse negative virkningene vil etter Fylkesmannens syn overstige samfunnsnyten av prosjektet.»

Oppland fylkeskommune hadde følgende oppsummering og konklusjon i sin uttalelse den 18.1.16.

«Oppsummering:

Det vises til fylkesutvalgets vedtak i sak 50/13 og saksutredningen som lå bak tidligere avgitt høringsuttalelse. Det er fortsatt ikke gjennomført systematiske kulturminneregistreringer i området.

Potensialet for funn av hittil ukjente kulturminner i området er vurdert å være så høyt at det må gjennomføres en befaring av arealet jf. kulturminnelovens § 9, før fylkeskommunen kan gi endelig uttalelse til søknaden. Oppland fylkeskommune må derfor opprettholde sin innsigelse fra 2013.

Dersom denne forutsetningen oppfylles ses det på bakgrunn av fylkesutvalgets tidligere uttalelse til saken, og de justeringer og faglige vurderinger som nå er foretatt, ikke noe direkte grunnlag for å motsette seg at konsesjon blir gitt. NVE må vurdere tiltaket etter vannforskriften § 12 og finne at samfunnsnyten ved en utbygging er større en tapet av miljøkvalitet. Hvis NVE finner samfunnsnyten så stor at konsesjon blir gitt bør fylkeskommunen være tydelige på hvilke vilkår en forventer følger konsesjonen. Dette er særlig for å sikre nødvendige hensyn til fisk og fiske jamfør fylkeskommunens ansvar etter "Lov om laksefisk og innlandsfisk mv".

Konklusjon:

1. Oppland fylkeskommune opprettholder innsigelsen til søknaden om konsesjon for Fossåa kraftverk i Sør-Fron kommune inntil undersøkelsesplikten jf. kulturminneloven § 9 er oppfylt, og tiltakets forhold til automatisk fredete kulturminner er avklart.

2. Under forutsetning av at første punkt er oppfylt vil ikke Oppland fylkeskommune motsette seg at det blir gitt konsesjon til bygging av Fossåa kraftverk. Det forventes at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) vurderer tiltaket etter vannforskriften § 12.

3. Dersom NVE finner samfunnsnyttene ved en utbygging er så stor at konsesjon blir gitt, forventer fylkeskommunen at det stilles følgende vilkår:

- Minstevannføring sommer og vinter minimum på nivået i foreslått konsesjonssøknad
- Omløpsventil som sikrer jevn vannføring nedstrøms kraftverket ved driftsavbrudd
- Slukeevne som i omsøkt alternativ 1 (2,34 m³/s)
- Standard naturforvaltningsvilkår»

Direktoratet for mineralforvaltning uttaler i brev av 13.11.2015 at tiltaket ikke berører mineralressurser av regional eller nasjonal verdi.

FNF Oppland uttalte seg til saken 5.1.2016:

«Forum for natur og friluftsliv i Oppland har gjort seg kjent med utsendte høringsdokumenter Fosså kraftverk - Sør-Fron og ønsker å gi følgende høringsinnspill til utbyggingsplanene:

Planendringene er utfra vår opprinnelige vurdering av utbyggingsplanene for Fosså kraftverk av mindre betydning og vi meddeler at vi opprettholder vårt standpunkt om at kraftverksplanene må avslås.

Vi går imot planene om utbygging av dette småkraftverket i en av Gudbrandsdalslågens sideelver. Vi viser til Fylkesmannen i Oppland sitt forslag om helhetlig vurdering av Gudbrandsdalslågen med sideelver, og mener at de gjenværende urørte delene må vernes ved en ny supplering av verneplanen/omlegging av samlet plan. En utredning av vern må etter vårt syn sambehandles med forslag til nye utbygginger.

En eventuell utbygging av det foreslåtte småkraftverket gir etter vår vurdering store inngrep i forhold til den begrensede produksjonen av ny kraft. Den samfunnsmessige nytten ved utbyggingene vil derfor være lav sammenlignet med tilsvarende verdier som disse elvene har i dag av landskaps- og friluftsliv- og naturverdier. Dette området har spesielt betydelige naturverdier knyttet til naturtypen bekkekløft. Oppland har mange slike elvekløfter som har helt spesielle vegetasjonssamfunn, og som derfor har svært stor verdi for biologisk mangfold. Fylket har et særlig ansvar for å ta vare på disse elvekløftene. Det er vårt syn at vasskraftutbygging i dette området er spesielt konfliktfylt.

Selv om rørgatetraseen er noe endret fra første søknad, anser vi at det er den store permanente fraføringen av vann over en elve-strekning på ca. 5 km. som er mest ødeleggende for hele det intrikate, sårbare og sammenhengende økosystemet. Fosså er den største sideelva i det store og helhetlige bekkekløftsystemet Steinåa-Skiikju-Fosså og blant de rikeste og mest verdifulle bekkekløftsystemene i Gudbrandsdalen.

Fosså går i en markert bekkekløft som er vurdert som svært viktig. Naturverdiene er knyttet til at det er en stor og velutviklet bekkekløft, stor økologisk variasjonsbredde (tørt-fuktig, fattig-rik, høydespenn), stor spennvidde i skogsamfunn og høy dekning av vegetasjonstyper.

Når det gjelder fisk har den aktuelle strekningen i Fosså en bestand av ørret, og gir bra muligheter for fiske. Med skissert minstevannføring kan man trolig forvente skader på fisk og bunndyr på berørt strekning, og strekningen vil miste sitt potensiale som fiskeelv. På en strekning fra inntaket og nedover er det sannsynlig at elva ikke lenger vil gi levelige forhold for fisk. Det planlagte inntaket vil også kunne hindre transport av gytegrus.

En utbygging vil også være negativ for rovfugl. Vi er kjent med at flere arter; også rødlistede, bruker både utbyggingsområdet og tilliggende områder til hekking og næringssøk. Vi mener spesielt støy i utbyggingsfasen vil kunne føre til reduserte bestandsnivåer etter en eventuell utbygging.

Vårt syn er at er det svært viktig at alle de foreslåtte kraftverksinngrepene i vassdraget hovedløp og sideelver vurderes under ett og ikke enkeltvis. Fossåa var en av opprinnelig 12 sideelver til Lågen i den såkalte Lågenpakka. Flere av disse sideelvene går i bekkekløfter som sammen regnes som den mest verdifulle bekkekløftnaturen vi har i Norge, og som har stor internasjonal verdi. Det at disse søknadene skulle behandles under ett skapte forventninger om at en ville ta tilbørlig hensyn til den samlede belastningen som alle utbyggingene representerer for denne og andre naturtyper. Vi går ut fra at hensynet til bevaring av tilstrekkelig mye av den verdifulle bekkekløftnaturen, var en viktig del av grunnlaget for at blant annet Fossåa den gang ikke ble gitt konsesjon. Når den nå blir behandlet som en enkeltstående søknad, mener vi at det er en klar uthuling og svekkelse av hensynet til samlet belastning.

En bit for bit-utbygging av vassdragene vil på flere måter være svært uheldig, og det vil etter vårt syn være stikk i strid med vanndirektivets mål om helhetlig vassdragsforvaltning. Hver for seg vil disse utbyggingene kunne gi store negative konsekvenser for naturmangfold og friluftsliv. Sumvirkningene av alle de planlagte inngrepene vil trolig kunne bli svært omfattende. For øvrig er det etter vårt syn grunn til å spørre om naturmangfoldslovens krav til kunnskap om både sumvirkninger og samlet belastning generelt er tilstrekkelig godt nok ivaretatt ved vassdragsutbygginger, vi viser til nylige gitte kraftverkskonsesjoner i vassdragets sideelver.

Den foreslåtte kraftverksutbyggingens konsesjonsbehandling må også vurdere verdien i det å ha en gjenværende intakt vassdragsnatur både i sideelvene og Gudbrandsdalslågens hovedløp med kvalitetene dette har for helhetlige landskaps-, friluftslivs-, folkehelse- og miljøhensyn i samsvar med naturmangfoldloven.

Hovedvannstrengen i Lågen med Nedre Otta er det vassdrag som representerer de største vannrelaterte verneverdier av naturfaglig art i Oppland. Vassdraget inkludert sideelvene er stort og variert, noe som gir et sammenhengende vannsystem med stor variasjon i naturtyper og biotoper for planter og dyr. Vassdraget representerer en type hvor de fleste er sterkt forringet av inngrep. Denne vassdragstypen er heller ikke ivaretatt gjennom eksisterende verneplaner for vassdrag.

Forum for natur og friluftsliv Oppland sin motstand mot disse utbyggingsplanene medfører at vi ber om at utbyggingsprosjektet skrinlegges. Vi mener at utbygging av slike kraftverk heller ikke vil være samfunnsmessig nødvendig av hensyn til behovet for ny kraft. Energisparing vil etter vårt syn i fremtiden være viktigere tiltak enn ny produksjon med negative konsekvenser for friluftsliv og natur.»

Naturvernforbundet i Oppland uttalte seg den 5.1.16:

«Naturvernforbundet i Oppland går klart mot at Fossåa IK AS får konsesjon til å bygge ut Fossåa kraftverk etter de framlangte planene.

Vår hovedinnvending mot at konsesjon blir gitt, er knyttet til det faktum at Fossåa er en av opprinnelig 12 sideelver til Lågen i den såkalte Lågenpakka. Flere av disse sideelvene går i

bekkekløfter som sammen regnes som den mest verdifulle bekkekløftnaturen vi har i Norge, og som har stor internasjonal verdi. Det at disse søknadene skulle behandles under ett (som ei pakke), skapte forventninger om at en ville ta tilbørlig hensyn til den samlede belastningen som alle utbyggingene representerer for denne og andre naturtyper. Resultatet etter den samlede behandlingen var at konsesjon ble gitt for fire kraftverk, mens 8 ble avslått. Vi går ut fra at hensynet til bevaring av tilstrekkelig mye av den verdifulle bekkekløftnaturen, var en viktig del av grunnlaget for at blant annet Fossåa den gang ikke ble gitt konsesjon. Når den nå blir behandlet som en enkeltstående søknad, mener vi at det er en klar uthuling og svekkelse av hensynet til samlet belastning. Det vil etter vår vurdering også medføre risiko for at flere av de opprinnelige søkerne vil ønske "omkamp" og komme tilbake med nye søknader. Dermed vil vi være tilbake til den "bit for bit" – behandlingen og utbyggingen som Naturvernforbundet har kritisert i svært mange sammenhenger.

Den opprinnelige søknaden om utbygging av Fossåa ble avslått med begrunnelse i at det «långs Fossåa er et særs verdifullt naturmiljø og at kraftverket vil gi store inngrep i landskapet». Når nå Fossåa IK AS legger fram en ny søknad, legger vi merke til at det er gjort endringer som etter søkerens mening i stor grad vil redusere både skadevirkningene på naturmiljøet og inngrepene i landskapet. Vi har noen merknader til denne framstillingen:

Når det gjelder naturmiljøet, registrerer vi at konsekvensene for naturmiljø og biologisk mangfold er nedgradert til "lav". Vi kan ikke se at endringene knyttet til selve elvekløfta er av et slikt omfang at en slik konklusjon rettferdiggjøres. Fossåa renner i ei bekkekløft av naturtype A, altså svært viktig. Det synes for oss å være mer enn sannsynlig at sterkt redusert vannføring gjennom store deler av året vil påvirke det biologiske mangfoldet i en slik naturtype i negativ retning.

Spesielt nevnes den sterkt truede arten sumpaniskjuka, som utbyggerne nå har funnet ut bare er lokalisert utenfor influensområdet av utbyggingen. Men når den finnes der, hvor sikre kan en da være på at den ikke også finnes inne i influensområdet? Og uansett; hvis funnet er i nærheten av det de kaller influensområdet, vil også dette utgjøre en viktig mulighet for at arten kan spre seg slik at forekomsten blir styrket.

Rørgata er planlagt å gå over en gammel setervoll, Hovdlisætrin. Det framgår av søknadens vedlegg 9, BioFokus sin rapport om naturverdier og biologisk mangfold, at kartlegging av setervollen ikke er gjennomført, og at utrederne derfor ikke kan si noe om naturverdier og naturmangfold knyttet til den. Dermed kan de heller ikke vurdere graden av konsekvens ved å legge rørgata over den. Dette gir etter vår mening grunnlag for å hevde at konsekvensutredningene ikke er fullstendige, og derfor ikke på et forsvarlig nivå.

I søknaden framheves det at inngrepene i forbindelse med rørgata vil bli sterkt reduserte i og med at store deler av den vil følge en planlagt skogsbilveg. Det framgår imidlertid av godkjenningen (søknadens vedlegg 7) at byggingen av vegen er betinget av at det blir gitt konsesjon for bygging av Fossåa kraftverk. I så fall må det være en tilsnikelse å si at denne koblingen (veg/kraftutbygging) gir reduserte inngrep. Snarere kan en få inntrykk av at motivasjonen for vegen er å gi et inntrykk av reduserte inngrep fra kraftutbyggingen.»

Vern Nedre Otta uttalte seg til saken den 4.1.16:

«VNO opprettholder sin motstand mot vannkraftutbygging i Fossåa, Sør-Fron. Selv om rørgatetraseen er noe endret fra første søknad, anser vi at det er den store permanente

fraføringen av vann over en elve-strekning på ca. 5 km. som er mest ødeleggende for hele det intrikate, sårbare og sammenhengende økosystemet. Fossåa er den største sideelva i det store og helhetlige bekkekløfts-systemet Steinåa-Skiikju-Fossåa og blant de rikeste og mest verdifulle bekkekløfts-systemene i Gudbrandsdalen. (Nasjonal verdifull- verdi 5). Bevaringen av bekkekløfter som egen naturtype, er ikke bare et nasjonalt, men også et Europeisk ansvar. Det sentrale i hele bekkekløfts-systemet er elvas naturlige vannføring og syklus som igjen skaper leveområde for svært sårbare og truede arter. Kunnskapen om samspillet mellom flommer, vannføringsfordeling gjennom året, vindpåvirkning, lys og skygger m.m. for de spesialiserte fuktighetskrevende artene er mangelfull. Flere av disse artene er svært sårbare for uttørring og soleksponering og flere arter er forsvunnet. Viktige deler av naturverdier er knyttet til fuktig skog langs elva. Høy og stabil luftfuktighet er en forutsetning for mange av naturverdiene her,- noe som igjen avhenger av den raskstrømmende elva.

Det er ikke gjort en nærmere faglig vurdering av hvordan ulike manøvreringsreglement kan påregnes å ivareta hensynet til fuktighets-krevende arter og naturtyper.

Fossåa går i en markert bekkekløft som er vurdert som svært viktig (naturtypeverdi A). Naturverdiene er knyttet til at det er en stor og velutviklet bekkekløft, stor økologisk variasjonsbredde (tørt-fuktig, fattig-rik, høydespenn), stor spennvidde i skogsammfunn og høy dekning av vegetasjonstyper. Hittil er det påvist 10 rødlistearter i Fossåa, alle i kategori NT. Bl.a. flatrugg (NT) og spredte funn av rimnål (NT). Karplantefloraen er meget rik. Av rødlistearter ble det funnet dalfiol (NT), huldregras (NT), olivenlav (VU), den eksklusive og truede huldreplanten sudetlok (VU), de sjeldnere myskemaure og moskusurt og sumpaniskjuka (EN). Lokaliteten er en meget rik, velutviklet gråor-heggeskog med gammelskogpreg med grove dimensjoner og død ved. (naturtypeverdi A)

Det er utvilsomt potensial for en del flere rødlistearter. Ved samløpet med Skikju er det en lokalitet med flommarksutforming og gråor- heggeskog. I dette området er det registrert sumpaniskjuka (EN), en sterkt truet art. Sumpaniskjuka er fuktighetskrevende og avhengig av flommarksområder og sumpområder. Redusert vannføring ved en evt. utbygging vil påvirke fuktigheten i kløften. Det må forventes at dette vil skade forekomsten av sumpaniskjuka, med fare for at den forsvinner fra kløften.

I nyeste søknad påpeker utbygger at sumpaniskjuka er lokalisert utenfor influensområdet.

Når det gjelder fisk har den aktuelle strekningen i Fossåa en bestand av aure, og gir bra muligheter for fiske. Med en minstevannføring sommer på 129 l/sek og vinter på 24 l/sek kan man trolig forvente svært store skader på fisk og bunndyr på berørt strekning, og strekningen vil miste sitt potensiale som fiskeelv. På en strekning fra inntaket og nedover er det sannsynlig at elva ikke lenger vil gi levelige forhold for fisk.

Det er vår vurdering at den omsøkte utbyggingen i Fossåa truer naturtyper av nasjonal verdi og forekomster av truede arter og bør ikke gis konsesjon til utbygging.»

Åshild Bjerke uttalte seg til saken den 5.1.2016

«Det var en stor overraskelse da det på nytt ble søkt om konsesjon for utbygging av Fossåa I Sør-Fron kommune.

Som hytteeier og med stor tilknytning til stedet, da jeg er født og oppvokst I Nordre-Lia, føler jeg mye for dette vakre og i stor grad uberørte landskapet som Sveiphuslykkja utgjør. To av

sætrene kommer fra min umiddelbare slekt, ene fra farsiden og den andre morsiden. Siden min mor og far bygde hytte I Liubakken, dette sammen med øvrig familie både på far og mor siden, er det mange minner fra både sæterområdet samt som hyttebruker gjennom svært mange år.

I utgangspunktet er jeg ikke negativ til kraftutbygging, hvordan kan vi være det? I grunn kan vi være stolte av landet vårt hvor vi har så stor glede av en god vannforvaltning. Dessverre er det ikke alle utbygginger som er like heldige, skrekkeksempelet er Hunderfossen, hvor en del av elva ligger som et stort sår i naturen. Det hjelper lite at E6 ligger ved siden og gir god anledning til å minnes om at ikke alle beslutninger er like heldige. Heldigvis har vi lært mye siden den gang.

Sveiphuslykkja utgjør mange sætereidommer, i dag er ingen av disse i bruk. Siste bruket som ble avviklet var hos min tante. Flere av disse sætrene benyttes i dag som hytter til glede for både store og små. I tillegg er det mange eldre hytter I området rundt Sveiphuslykkja, selv taler jeg for området Liubakken som gir god utsikt over "vidda" hvor Sveiphuslykkja utgjør en kjært "bilde". Ved siden av sætrene er det elva og fossene som skaper den magiske og gode hyttefølelsen. Mange kjøper hytte i nærheten av elv/foss, nettopp for å nyte synet og lyden av elve/fossedur.

Det er vel nettopp risikoen for miste elva og fossene gjennom en slik utbygging som gjør at jeg ønsker å meddele mitt syn på saken. Kan derfor i tillegg nevne at en slik utbygging også vil fjerne den magiske "canyon" følelsen man får ved å vandre "Sørensen-veien" fra fjellet og ned mot bygda (Borolien). Det er nettopp denne rikdommen vi er så heldige å få her i Norge, såfremt en slik utbygging ikke blir gjennomført, det å kunne gå i naturen, plutselig bli var på elvedur og så plutselig stå på kanten av en fjellhøyde og deretter kunne nyte storslagen utsikt og lyden av den frie natur.

Det er ingen tvil om at det er både store krefter og mye potensial knyttet til å hente ut kraft fra nevnte området, men det må skje i samspill med gjeldene regelverk og en god miljømessig forvaltning. Helst kunne jeg ønske at elva kunne blitt utnyttet ved å benytte fallene lenger ned i elva, men her forstår jeg at det biologiske mangfoldet vil bli vesentlig mer skadet. Det er svært synd siden bruken av elva, for mennesker, er borte, ikke minst pga. det pågående arbeidet med verving av nedre delen av dalen. Disse områdene er nærmest utilgjengelige for mennesker og kunne vært utnyttet til kraftutbygging uten for store ringvirkninger for natur og friluft, dog tar jeg forbehold om det biologiske tapet.

Det er viktig at vi også sier NEI til utbygging som er til skade for natur og friluftsliv, nevnte utbygging gir et direkte tap av tre fosser samt en elvstrekning som benyttes av flere til friluftsliv, dvs. i vesentlig grad fiske. Det er på årsdagen for min manns bortfall, jeg har klippet inn et bilde som vi benyttet i forhold til hans bortgang, dette er fra en de kjære fiskeplassene som nå står i fare for å bli borte for alltid, Jeg håper inderlig at dette ikke skjer. Si NEI til utbygging.

Klipper inn noen setninger fra oppsummering fra NVE ved foregående behandling:

"I vedtaket har NVE lagt vekt på virkningene Fossåa kraftverk vil ha for både naturmiljø og landskap. NVE mener at en utbygging av Fossåa kraftverk vil påvirke et bekkeløftmiljø som har nasjonal verdi. NVE vurderer påvirkningen av bekkeløftmiljøet til å være i strid med naturmangfoldloven § 4 og til å være i strid med Olje og energidepartementets retningslinjer. NVE har også lagt vekt på at Fossåa kraftverk vil ha store negative virkninger på landskapet.

NVE mener at en utbygging etter omsøkt plan vil medføre store inngrep i et stølsområde og friluftslivområde med sårbart landskap.»

I ny konsesjonssøknad kan jeg ikke se at det er kommet nye innspill som gjør at inngrepet blir mindre med tanke på stølsområde og friluftsliv.

Håper derfor at NVE igjen benytter den gode kunnskapen og forvalter vår natur på en god måte også fremover. Si NEI til utbygging i dette området.»

Søkers kommentarer til uttalelsene

«1 - Sør-Fron kommune

Full tilslutning til prosjektet fra Sør-Fron kommune.

Enstemmige vedtak (17-0), til forslaget som nå har vært ute på høring. Det jamvel fra to uavhengige kommunestyre, ett før og ett etter valget i 2015.

Begge kommunestyrene konkluderer med at de er svært positive til at det gis konsesjon i Fossåa.

Sitat: «Det blir framleis flom i Fossåa i periodar med snøsmelting og i periodar med mykje nedbør. Konsekvensane for naturmiljø og biologisk mangfald, som følgje av planlagt endring i vassføring, vurderas som små.»

«Fossåa kraftverk vil ikke berøre bekkeløfta direkte, og verdien av bekkeløftsystemet som heilheit blir ivaretatt med ein slik konsesjon som Fossåa Kraftverk har søkt om.»

2 – Direktoratet for mineralforvaltning (DMF)

DMF har vurdert planene og kan ikke se at planene berører noen viktige forekomster.

3 – Oppland fylkeskommune

Særdeles positiv og grundig høringsuttale fra Oppland fylkeskommune. Fylkeskommunen er høringspart til den formelle saksgangen og har en viktig rolle ved vurdering av regionale virkninger, samt ved vurdering av konsekvenser for blant annet miljø, friluftsliv, landskap, kulturminner og kulturlandskap etter de lover, retningslinjer og direktiver som til enhver tid gjelder. I likhet med kommuner og statlige organer har fylkeskommunen adgang til innsigelse, jf. energilovens § 2-1, vassdragsreguleringslovens § 6 nr. 1, og vannressurslovens § 24. At fylkeskommunen opprettholder innsigelse inntil undersøkelsesplikten jf. kulturminnelovens § 9 er oppfylt er normal prosedyre. Under forutsetning av at dette punktet er oppfylt vil ikke Oppland fylkeskommune motsette seg at det blir gitt konsesjon til utbygging av Fossåa kraftverk.

Fylkesutvalget trekker sin fraråding til kraftverk nedenfor samløpet med Skikju. Dette bygger de på ny «utredning fra fagkyndig konsulent som viser at de negative konsekvensene for naturmiljøet er betydelig mindre enn først antatt. Samtidig er det foretatt flere justeringer av de tekniske planene for å minimere negative konsekvenser for både naturmiljø og landskap.» (s. 1, 2. avsnitt).

I «Fossåa kraftverk – Ny søknad» har vi gitt alt for å få prosjektet så miljøvennlig som overhode mulig, og da er det positivt å registrere følgende fra så viktig høringspart på miljø, friluftsliv, landskap, kulturminner og kulturlandskap, Sitat: «Selv om reduksjon i vannføring

vil ha negative konsekvenser for ørretbestanden, og vintervannføringen er lav, vurderes den tilstrekkelig til å opprettholde levevilkår. Samtidig vil den økte minstevannføringen sommerstid virke positivt på landskapsbildet, fisket og friluftslivet på den øvre strekningen nedover fra inntaket. Faglig vurdert har søker ved de tilpasningene som er gjort langt på veg tatt hensyn til de krav fylkeskommunen satte i sin forrige høringsuttalelse.» Sitat slutt (s. 5, 2. avsnitt).

Vurdering av ørretbestand på aktuell elvestrekning har vi imidlertid overlatt til fagfolk i Nina. Se egen uttale.

4 – Fylkesmannen i Hedmark

Fylkesmannen i Hedmark skriver langt og vi har måttet bruke en del tid på å systematisere og finne frem til essensen i det som står.

Et spørsmål om troverdighet

Fylkesmannen i Hedmark er tvilende til biologirapporten fra Norsk Natur Informasjon som følger konsesjonssøknaden av 27. november 2012.

*I deres liste over arter registrert «i elvedalen ved Fossåa 28. juli 2011 står blant annet grå navlelav (*Umbilicaria aprina*) og melrødbeger (*Cladonia umbricola*). Fylkesmannen er tvilende til at disse artene finnes ved Fossåa og konstaterer at funnene ikke er lagt inn i Artsobservasjoner» (s. 2 og 3, siste og første avsnitt).*

Under vår felles befarings med NVE og Fylkesmannen den 19. mai 2016 ble vi - grunnet partier med snø som gikk oss over støvlene - forhindret fra å befare så mye som først planlagt. Etter felles befarings slutt, og vel nede i bygda igjen, har Fylkesmannen egenhendig reist opp på fjellet igjen og gjort store biologiske funn. Ref side 1, 1. avsnitt og s. 3, 1. avsnitt.

*«Ved en kort besiktigelse i den øvre delen av tiltaksområdet kunne Fylkesmannen konstatere at rødlisteartene gryntjafs (*Evernia mesomorpha*) og sprikeskjegg (*Bryoria nadvornikiana*) var relativt vanlig forekommende på bjørk og gran langs Fossåa. Disse artene er ikke nevnt i lista fra Norsk Natur Informasjon» (s. 3, 1. avsnitt).*

Og det er mer Fylkesmannen er skeptisk til:

Rapporten av «27. november 2012 har en rekke opplysninger av generelle karakter, men har relativt lite detaljert omtale av fuktighetskrevende arter av sopp, mose og lav. Dette er relevante og nødvendige opplysninger for å kunne vurdere tiltakenes virkning på biologisk mangfold. Rapporten bærer preg av at registratorene har liten kjennskap til slike arter» (s. 6, 3. avsnitt).

Fylkesmannen er også skeptisk til bekkekjøfrapporten av 2007: «Denne omfattet imidlertid hele bekkekjøsystemet Steinåa-Fossåa, og det er uklart hvor detaljert Fossåa er undersøkt, blant annet de mest utilgjengelige bergsidene. Det foreligger ingen opplysninger om den akvatiske floraen og faunaen.» (s. 6, 2. avsnitt)

På side 6, to siste avsnitt og side 7, første avsnitt skriver Fylkesmannen i Hedmark, Sitat:

«Vurderinger av konsekvensene for det biologiske mangfoldet bygger derfor i stor grad på antagelser. Etter Fylkesmannens oppfatning er det ikke godtgjort at en liten minstevannføring

vil være tilstrekkelig til å opprettholde rødlistede og viktige naturtypers verdi og sikre fuktighetsavhengige og rødlistede arters overlevelse.

Det foreligger liten eller ingen kunnskap om akvatiske organismer bortsett fra fisk. På det aktuelle elveavsnittet befinner det seg sannsynligvis et stort antall arter av blant annet insekter. Disse vil få sine livsbetingelser vesentlig forverret dersom vannstanden endres dramatisk. For å redusere skadevirkningene på disse artene er det av avgjørende betydning at NVE på den elvestrekningen som eventuelt tillates utbygd pålegger sluppet en minstevannføring som er tilstrekkelig til å sikre artenes overlevelse.

Siden det etter Fylkesmannens oppfatning foreligger mangelfullt kunnskapsgrunnlag om virkninger av tiltaket for naturmiljøet, bør det legges vekt på føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldlovens § 9.» Sitat slutt

Utbygger vektlegger at ingen av biologene fraråder utbygging i Fossåa. Vi noterer videre at saksbehandler hos Fylkesmannen stiller spørsmålstegn ved troverdigheten til både registratorer og rapporter, og viser til mangelfullt kunnskapsnivå. Det forsøkes dermed å skape en usikkerhet – som han deretter forsøker å benytte til å foreslå «føre-var-prinsippet». Utbygger vet at begge de biologisk sakkyndige som har vært inne her, nyter stor respekt og anseelse, og vi mener påstandene til Fylkesmannen her er i grenseland av hva man kan tillate seg.

Fosserøyksoner?

På side 8, 3. kapittel har vi bakgrunn for hvorfor saksbehandler hos Fylkesmannen er så negativ innstilt:

«Fylkesmannen legger til grunn at Fossåa har stor verdi idet elvestrekningen utgjør en betydelig del av et nasjonalt viktig bekkekløftsystem. En vesentlig reduksjon av vannføringen på den aktuelle strekningen vil både redusere levevilkårene for fuktighetskrevende naturtyper (blant annet fosserøyksoner) og bekkekløftarter, redusere potensialet for framtidig etablering av slike arter (blant annet råtevedmoser på våte læger i elveløpet) og redusere verdien av bekkekløftsystemet som en funksjonell økologisk enhet. I tillegg vil et stort antall arter av blant annet insekter i elva få sine livsbetingelser vesentlig forverret dersom vannstanden endres vesentlig»

Fosserøyksoner i Fossåa, slik Fylkesmannen i Hedmark skriver over, kan vi ikke erindre at har vært fremme i argumentasjonen tidligere. Fylkesmannen opplyser i høringsuttalen at han senere samme dag, etter befaringsa med NVE, foretok en besiktigelse av den øverste delen av området. Han skriver side 2, 3. kapittel at «ca. 200 m nedenfor det planlagte inntaket er det en 6-8 m høy foss med en fosserøyksone», men hvor de andre fosserøyksonene er opplyser han ikke noe om. Jeg har derfor nå selv vært oppunder fossen Fylkesmannen beskriver. Jeg er ingen biolog, men for at fosserøyken skal ha noen interesse må det da også finnes noe som denne fosserøyken kan påvirke.

Det står også i grell kontrast til BioFokus-notat 2014-11 side 7, nest siste kapittel: «Imidlertid er særpregete og spesielle karakteristika som preger de mest verdifulle bekkekløftene bare svakt utviklet eller mangler (så som fosserøyksamfunn, stabilt svært fuktig bekkekløftskog, velutviklet gråor-heggeskog i dalbunnen, gammel naturskog, etc.)»

Eller s. 12, 5. avsnitt for den sak skyld: «Det er imidlertid ikke påvist sterkt fuktighetskreven- de og spesialiserte artssamfunn som er svært sårbare for redusert vannføring (som fosserøksamfunn), og det er liten grunn til å tro at slike forekommer langs Fossåa. Derimot er det et visst potensial for spesialiserte arter (særlig råtevedmoser) knyttet til våte læger i og langs elveløpet.»

I sin argumentasjon viser Fylkesmannen stadig vekk til det han noen ganger kaller den «supplerende vurderingen», eller andre ganger bare «vurderingen» - altså «BioFokus-notat 2014-11». Vi påpeker at Fylkesmannen derimot ikke har brukt, referert eller kommentert den «supplerende vurderingen» fra BioFokus, hvor de rettet uklarhetene i opprinnelig rapport og kom frem til følgende konklusjon: «Vannføringsendringer vil ha ubetydelig negativ konsekvens, forutsatt påslipp av flom og minstevannføring som skissert i planene.» (ref. Ekstrakt BioFokus-notat 2014-11).

Fysiske inngrep

«Utbygging av det omsøkte kraftverket vil uansett medføre betydelige varige naturinngrep. Med dette utgangspunktet synes den lokaliseringen av inntaksmagasin, rørledninger, veier og massetak som er angitt i søknaden å være en relativt god løsning vurdert ut fra hensynet til både naturmangfoldet og den samlede næringsmessige utnyttelsen av området. Fylkesmannen har merket seg at det tidligere har vært vurdert andre lokaliseringer av inngrepene som nå er forkastet.» (s. 7, 6 kapittel)

Etter Fylkesmannens oppfatning vil det omsøkte tiltaket ikke ha innvirkning på INON-områder, verneområder eller sikrede friluftsområder og tiltakene vil ha ingen eller bare marginal innvirkning på villrein-, jordbruks- og skogbruksinteresser. (s. 8, 1. kapittel)

«Fylkesmannen er ikke kjent med detaljerte planer for den planlagte vegframføringen i og omkring seterområdet Sveiphuslykkja i øvre del av tiltaksområdet. Fylkesmannen legger imidlertid til grunn at det må bygges en ny veg i skogsbilvegstandard gjennom seterområdet. Dette vil bli et betydelig landskapsinngrep i et tradisjonelt seterlandskap. Vegen vil også bli synlig fra deler av seterområdet og tilgrensende hytter et godt stykke nedover langs Fossåa i den relativt glisne skogen.» (s. 8, 5. kapittel)

«De øvrige inngrepene ligger slik til i terrenget at den landskapsmessige virkningen av disse på avstand vil bli begrenset» (s. 5, 3. avsnitt).

Vi noterer denne positive uttalelsen fra Fylkesmannen. I vår første planendring sendt NVE 31. januar 2014 har seter-eiere signert for at de støtter kraftutbygging i Fossåa med veien som planlagt. Om Fylkesmannen hadde vært klar over dette, hadde han formodentlig vært enda mer positiv. Går ut i fra at heller ikke Fylkesmannen tror at så mange seter-eiere ikke vet sitt eget beste.

Over setrene og veien vi snakker om henger det høyspentkabler på 20 meter høye betongmaster reist på 1950 tallet. Den gangen grov, sprengte og plass-støpte de fundamentene med mye mindre fokus på inngrep enn det vi har i dag. Nå skal vi nærmest ikke kunne berøre området under og rundt mastene, så verdifullt er det blitt. Med dagens fokus på miljø, og av respekt for seter-eierne som har støttet prosjektet, skal alt som berøres rundt setrene og ellers i prosjektet utføres så skånsomt som over hode mulig. Sprengte masser blir ikke synlig, skråninger og veimide bli re-vegetert osv. Det skulle dog bare mangle. NVE har i så måte også mulighet til å stille strenge krav i konsesjonsvilkårene.

5 - Åshild Bjerke

Kan berolige Åshild Bjerke med at hun - tross utbygging av Fossåa - fortsatt vil kunne ha den magiske og gode hyttefølelsen hun beskriver. Hun vil fortsatt kunne se elva og fossene fra hytta si i Liubakken. Den 1,2 km lange elvestrekningen fra inntaket og opp til Skjervungen blir upåvirket. Omsøkte elvestrekning ligger litt lenger ned, og er «nærmest utilgjengelig for mennesker», slik Åshild Bjerke skriver.

Det er av årsaker Åshild Bjerke beskriver, at inntaket er plassert så langt ned i Fossåa. Produksjon- og konstruksjonsmessig hadde det beste alternativet vært å legge inntaket oppe ved fjellvannet Skjervungen, men av miljøsyn er det altså lagt nedenfor seterbebyggelsen. Vi skulle gjerne hatt inntaket ytterligere lenger ned også, men foreslått plassering gir minst omfattende fysiske inngrep. Vannet må «ledes» frem til Hovdlisetra- et fall på 20 meter- hvor retningen på rørgata endres og produksjonen kan starte.

Til tider vil man også fortsatt kunne høre elvedur oppe fra «Sørensen-veien». Vi er minst like interessert i å ivareta den magiske «canyon følelsen» som Åshild Bjerke er opptatt av. Derimot er vi ikke kjent med at det foregår arbeider med verning av nedre delen av dalen slik hun skriver.

Forøvrig er vi ikke uenig, men det er interessant at et område - så vidt sterkt påvirket av menneskelig aktivitet - under den store høyspent overføringslinjen fra Nedre Vinstra Kraftverk fortsatt kan fremstå så idyllisk.

6 - Naturvernforbundet i Oppland

Ønsker ingen omkamp

Naturvernforbundet ønsker ingen omkamp, uthuling og svekkelse av hensynet til samlet belastning i Lågenvassdraget.

Naturvernforbundet skriver (s.1, 3. avsnitt): «Vi går ut fra at hensynet til bevaring av tilstrekkelig mye av den verdifulle bekekløftnaturen, var en viktig del av grunnlaget for at blant annet Fossåa den gang ikke ble gitt konsesjon. Når den nå blir behandlet som en enkeltstående søknad, mener vi at det er en klar uthuling og svekkelse av hensynet til samlet belastning.»

Det fremgår av sakspapirer at NVE har gjort inngående vurderinger i forhold til samla belastning, men argumentet er ikke brukt i avslaget mot Fossåa i 2013. Ei heller har vi klart finne «samlet belastning» brukt som argument i noen av de andre avslagene i Lågenvassdraget.

Når det ble gitt kun 4 konsesjoner, av i utgangspunktet 15 søknader med forbindelse til det samme vassdraget, så er det etter vårt syn en høy frafallsprosent. Naturvernforbundet skriver 12, men i henhold til «Bakgrunn for vedtak, Fossåa kraftverk side 6. skriver NVE at det opprinnelig antallet var 15.

Naturtype/naturtypeverdier

Naturvernforbundet viser til «BioFokus-notat 2014-11» når de på første side, siste avsnitt skriver: «Når det gjelder naturmiljøet, registrerer vi at konsekvensene for naturmiljø og biologisk mangfold er nedgradert til "lav".»

Naturvernforbundet i Oppland er i beste fall unyansert når de i samme avsnitt skriver at «Fossåa renner i ei bekkekløft av naturtype A, altså svært viktig».

Det er grunn til å presisere at Fossåa ovenfor samløpet med Skikju, renner i en bekkekløft av C-verdi (lokal verdi). Ref: (bakgrunn for vedtak, NVE s. 14, siste avsnitt). Indre deler av Fossåa har en lokalitet av nordvendt granskog. «Lokaliteten er en eldre, plukkhogd naturskog, med en del rik vegetasjon, men kvalitetene er ikke spesielt store, og verdien settes til B –lokalt viktig (på grensa til C)». Ref: (bekkekløftrapporten 2007, kjerneområde 6, siste setning).

Fra samløpet med Skikju og opp til inntaket er det 4.140 meter, og fra samløpet Skikju og ned til kraftverket er det kun 260 meter.

Elva nedenfor samløpet med Skikju renner heller ikke i noen bekkekløft av A-verdi, slik Naturvernforbundet i Oppland fremstiller det. Ref. (bekkekløftrapporten 2007, kjerneområde 8, overskrift, første og siste setning): «Naturtype: gråor-heggeskog - Liskog/raviner» av naturtypeverdi A: «Lokaliteten ligger langs med Fossåa etter samløpet med Skikju, og består av den elvenære skogen her samt et lite stykke oppover i den sørvendte lia.» ... «Vegetasjon, struktur og artsmangfold for øvrig tilsier B-verdi, men med funn av EN-arten aniskjuka settes verdien til A – svært viktig» I bakgrunn for vedtak fra NVE, side 14, 3. siste avsnitt og side 15, 2. avsnitt beskrives også lokalitetene.

Nordvendt side av elva nedenfor samløpet med Skikju består forøvrig av yngre planteskog av importert gran. Området preges av hyppige utrasinger. Området hvor sumpaniskjuka ble registrert har også vært utsatt for ras, utløst oppunder Borolia, så langt som 200 ovenfor elva. Mesteparten av massene fra raset ble høsten 2013 kjørt ut som reparasjonsmasser i veien, men noe av grusmassene ligger fortsatt tilbake.

Det kan legges til at det er etter anmodning fra BioFokus at kraftverket nå er flytta nedenfor samløpet med Skikju. Ref: (BioFokus-notat 2014-11 punkt 4.2, s 14)

Potensial for spredning

Naturvernforbundet er opptatt av at «hvis sumpaniskjuka er funnet i nærheten av det de kaller influensområdet, vil også dette utgjøre en viktig mulighet for at arten kan spre seg slik at forekomsten blir styrket.» (s. 2. 2. avsnitt)

Det vil i så fall være i vår alles interesse og i den forbindelse kan nevnes:

a.) Sumpaniskjuka ble lokalisert, utenfor influensområde fra elva (ref: BioFokus-notat 2014-11, s 14, 1. avsnitt), nederst i den sørvendte lia kun 120 meter nord-vest for planlagt kraftverk ved brua.

b.) Alt vann er tilbake ved kraftverket og forblir en positiv bidragsyter for å opprettholde luftfuktigheten i området nedenfor samløpet med Skikju.

c.) Forøvrig renner Fossåa i øst-vestlig retning, noe som stedvis også hindrer mye direkte sollys og uttørring.

d.) Granskogen står tett i lisdene rundt elva.

e.) Det er også planlagt slipp av minstevannføring på 129 l/s i sommersesongen og 24 l/s resten av året. Dette er på nivå med de beregnede 5-persentilene.

f.) I tillegg til dette er det verdt å nevne at legger man siste to års reelle målinger til grunn (betegnet normalår), bidrar restfeltet med fuktighet til området samløpet Skikju/Fossåa beregnet til hele 234 l/s.

g.) Fossåa har mye fall (415 m) med jamt stryk hele veien som gir stor turbulens og adskillig piskelse i vannet. Det sikrer luftfuktighet til kløfta.

h.) Tørkeperioder, flommer, vind, lys og skygge er upåvirket av kraftverket.

i.) Hogst har etter vårt syn et langt største påvirkningspotensiale på området. Konsekvenser av «Fossåa kraftverk – Ny søknad» bør ikke være noe miljømessig enten/eller. Fossåa er i dag sterkt hogstpåvirket, men det betyr ikke at den er uten fremtidige biologiske potensialer.

Ref: BioFokus-notat 2014-11, side 8, to siste avsnitt, sitat:

«Fossåa innehar ingen naturtyper, artssamfunn eller elementer som ikke også finnes i resten av kløftesystemet, og de som finnes i Fossåa er like godt eller bedre utviklet andre steder i kløftesystemet. Unntaket er fjellnær gran-naturskog (men dette er ingen sjelden naturtype, og av liten relevans for bekkekløfter som hoved-naturtype).

Det må likevel understrekes at Fossåa har middels store naturverdier som en betydelig del av det samlede kløftesystemet, og bør opprettholdes som del av et sammenhengende bekkekløftforvaltningsområde. Evt. arealbruk trenger imidlertid ikke nødvendigvis å være i konflikt med dette, dette må vurderes i hvert enkelt tilfelle (både selvstendig (dvs. hvilken påvirkning arealbruk har på arealene som blir berørt direkte), og i lys av samlet påvirkning på bekkekløft-systemet).» Sitat slutt.

I rapporten konkluderer BioFokus med at samlet konsekvens for «Fossåa kraftverk – Ny søknad» er lav. Ref: BioFokus-notat 2014-11, Ekstrakt første side.

Landbruksvei utenfor bekkekløfta

Naturvernforbundet mener det er en tilsnikelse å si at rørgate i veg fra inntaket mot Hovdlisætrin gir reduserte inngrep. Da retter de argumentasjonen mot en annen og langt mindre sårbar naturtype utenfor bekkekløften. Det presiseres at veien er godkjent av kommune med fylkeskommune og fylkesmann som høringsparter.

Vei vil gjøre det mulig å samle og redusere det totale inngrepet. Ved å tilbakeføre jordmasser i og rundt veien oppnår vi også raskt revegetering.

Veien er tegnet inn på vedlegg 3a som følger Fossåa kraftverk – revidert planendring av 07. okt. 2015. Fra Nordre Lia seterveg er veien tenkt å følge eksisterende traktor-veg over elva og opp langsmed øvre side av seterkveene. Utbygger er innforstått med at kraftverk krever stopp av all hogst innenfor bekkekløfta på berørt elvestrekning. Samtidig har behovet for å fremføre veien lenger enn til borepunktet ved «Hovdlinakken» bortfalt. Sør-Fron kommune har ingen motforestillinger til at landbruksveien reduseres tilsvarende. Se forøvrig eget vedlegg om utdyping av vedtaket fra Midt-Gudbrandsdal landbrukskontor.

7 – Forum for natur og friluftsliv Oppland

FNF Oppland ønsker også en helhetlig vurdering av Gudbrandsdalslågens hovedløp med sideelver.

Den unyanserte påstanden fra Naturvernforbundet gjentas av FNF: «Fosså går i en markert bekkekløft som er vurdert som svært viktig.» (s. 2, 4. avsnitt), og hovedargumentet side 3, 2. avsnitt er et direkte utklipp fra Naturvernforbundets uttale: «Vi går ut fra at hensynet til bevaring av tilstrekkelig mye av den verdifulle bekkekløftnaturen, var en viktig del av grunnlaget for at blant annet Fosså den gang ikke ble gitt konsesjon. Når den nå blir behandlet som en enkeltstående søknad, mener vi at det er en klar uthuling og svekkelse av hensynet til samlet belastning.»

Kommentar til uttalen fra FNF Oppland blir derfor som en gjentakelse av hva vi skriver foran under punkt 6 - Naturvernforbundet i Oppland.

Berørt elvestrekning er forøvrig 4,4 km, ikke ca. 5 km som FNF skriver. (s. 2, 3 avsnitt)

Bunndyr og ørretbestand

FNF Oppland mener: «Med skissert minstevannføring kan man trolig forvente skader på fisk og bunndyr på berørt strekning, og strekningen vil miste sitt potensiale som fiskeelv... Det planlagte inntaket vil også kunne hindre transport av gytegrus» (s. 2, siste avsnitt)

Minner om at skissert minstevannføring faktisk er etter de beregnede 5-persentiler, som forøvrig er i samsvar med de fleste gitte konsesjonsvilkår.

Det er også stor differanse mellom planlagt minstevannføring (sommer 129 l/s og vinter 24 l/s) - og Hydrateams minimum verdi datert 27.03.87 på 8 l/s - eller toppnotering 30.05.02 på 37.886 l/s (Se Fig 1 og 2 fra Hydrateam). Beviselig har faktorer som tørke og flom langt større påvirkning på botndyr, fiskebestand og gytegrus. Forøvrig sier fallhøyden på enorme 415 meter sitt om de rådende forhold for nevnte i Fosså.

Energisparing

Om energisparing vil være viktigere tiltak enn ny produksjon (ref: s. 4, 2. avsnitt) må bli en annen debatt. Politisk er det i øyeblikket flertall for å øke produksjon av fornybar energi basert på blant annet vannkraft.

8 – Vern Nedre Otta

Innledningen til VNF er ordrett kapittel 3, side 2 fra FNF Oppland. Misforståelsene blir derfor de samme. Berørt elvestrekning er 4,4 km, ikke ca. 5km

Side 1, avsnitt 3: «Fosså går i en markert bekkekløft som er vurdert som svært viktig (naturtypeverdi A), osv.....» er direkte kopi fra FNF Oppland side 2, avsnitt 4. og kommentert under Naturforbundet foran.

Argumentet rundt fuktighet i kløften, sumpaniskjuka og potensialer - slik Naturvernforbundet i Oppland argumenterte for - gjengis av VNO og kommenteres derfor heller ikke ytterligere.

I sitt nest siste avsnitt gjengir VNO siste avsnitt, side 2 fra FNF Oppland. Riktig nok med noen ombyttinger på ordstillingen: Minstevannføring på nivå med 5-persentil vil gi svært store skader på bunndyr osv.... Da er også dette kommentert foran.

En og samme høringsuttale

I og med at det er tre adskilte høringsuttaler fra naturvernorganisasjonene hadde uttalene stått seg bedre om de ikke skiftesvis var kopiert og omskrevet fra hverandre. Logoer på

brevark gjør også at de oppfattes som representanter for et utall kretser, avdelinger og forbund. Det gir forventninger om bredere forankring og tilnærming til enkeltprosjektene enn det som er kommet frem i uttalene om Fossåa.

Mangelfull forskning rundt fuktighet

FNF Oppland og VNO berører imidlertid noe viktig. VNO skriver side 1, sitat: «Kunnskapen om samspillet mellom flommer, vannføringsfordeling gjennom året, vindpåvirkning, lys og skygger m.m. for de spesialiserte fuktighetskrevende artene er mangelfull... Det er ikke gjort en nærmere faglig vurdering av hvordan ulike manøvreringsreglement kan påregnes å ivareta hensynet til fuktighets-krevende arter og naturtyper.» Sitat slutt.

Under behandlingen av Hovda kraftverk i Åmot og Stor-Elvdal kommuner i Hedmark kom Fylkesmannen i Hedmark ved saksbehandler Hans Chr. Gjerlaug med noenlunde tilsvarende argumenter. Referert fra innsigelsesmøte med NVE: «Det ble påpekt fra FM sin side at det var mangelfull kunnskap om virkningen for fuktighetskrevende arter ved vannkraftutbygginger».. (Ref: bakgrunn for vedtak, NVE s. 13, siste avsnitt).

I Hovda valgte NVE å gi konsesjon, gitt pålagte krav og omstendigheter vi allerede har inne i vår søknad, og som er listet opp foran under punkt 6 - Naturvernforbundet i Oppland (punkt a-i).

I bakgrunn for vedtak Hovda kraftverk konkluderte NVE (Ref s. 1, nest siste avsnitt), sitat: «NVE mener at ulempene kan avbøtes ved at det blir sluppet tilstrekkelig minstevannføring hele året, samt at man unngår fysiske inngrep i og nær de registrerte bekkeløftene.» Sitat slutt.

Minstevannføring for Hovda kraftverk ble satt til 5-persentil.

Lite med klager på fysiske inngrep:

Det er positivt å registrere at heller ikke Vern Nedre Otta har motforestillinger som går på fysiske inngrep. Det tar vi til inntekt for at i planene for «Fossåa kraftverk – Ny søknad» er virkningene på landskap kraftig redusert.»

NVEs vurdering

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Kraftverket utnytter et nedbørfelt på 58 km² ved inntaket, og middelvannføringen er beregnet til 1235 m³/s. Effektiv innsjøprosent er på 1,6 %, og nedbørfeltet har ingen breer. Avrenningen varierer fra år til år med dominerende vårflom. Laveste vannføring opptrer gjerne sent på vinteren. 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 129 og 24 l/s. Alminnelig lavvannføring for vassdraget ved inntaket er beregnet til 48 l/s. Maksimal slukeevne i kraftverket er planlagt til 2,34 m³/s og minste driftsvannføring 23 l/s. Det er foreslått å slippe en minstevannføring på 129 l/s i perioden 1.5. til 30.9. og 24 l/s resten av året.

Med en maksimal slukeevne tilsvarende 189 % av middelvannføringen og foreslått minstevannføring på 129 l/s i perioden 1.5. til 30.9. og 24 l/s resten av året, vil dette gi en restvannføring på omtrent 469 l/s rett nedstrøms inntaket som et gjennomsnitt over året. Det meste av dette vil komme i flomperioder. Ifølge varighetskurven i søknaden vil det være overløp over dammen 44 dager i et middels vått år. I 14 dager vil vannføringen være under summen av minste driftsvannføring og minstevannføring og derfor for liten til at det kan produseres kraft, slik at kraftstasjonen må stoppe og hele tilsiget slippes forbi inntaket. Tilsiget fra restfeltet vil i gjennomsnitt bidra med 234 l/s ved kraftstasjonen.

Produksjon og kostnader

Med bakgrunn i de hydrologiske dataene, som er lagt frem i søknaden, har søker beregnet gjennomsnittlig kraftproduksjon i Fossåa kraftverk til omtrent 23,3 GWh fordelt på 7,0 GWh vinterproduksjon og 16,3 GWh sommerproduksjon. Byggekostnadene er estimert til 97,9 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 4,21 kr/kWh. Justert til dagens prisnivå blir det noe høyere.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Justert til prisnivået for 1.1.2016 blir utbyggingsprisen på 4,91 kr/kWh. Energikostnaden over levetiden (LCOE) er beregnet til 0,40 kr/kWh (usikkerhet i spennet 0,33-0,46). Energikostnaden over levetiden tilsvarer den verdien kraften må ha for at prosjektet skal få positiv nettonåverdi. Beregningene forutsetter en kalkulasjonsrente på 6 %, økonomisk levetid på 40 år og drifts- og vedlikeholdskostnader på 5 øre/kWh.

NVE vurderer kostnadene ved tiltaket som over snittet i forhold til andre vind- og småkraftverk som har endelig konsesjon per 1. kvartal 2016, men som ikke er bygget. Ved en eventuell konsesjon til prosjektet vil det allikevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten til prosjektet.

Naturmangfold

Fossåa sammen med sidedalene Steinåa og Skikju er et sammenhengende bekkekløftsystem som danner en markert nedskåret sidedal til Gudbrandsdalen. Området er på 3187 dekar og har et høydespenn fra 264 til 906 meter over havet.

Bekkekløfter har gjerne stor variasjon på korte avstander, noe som igjen gir høy artsvariasjon på et avgrenset område. Det er gjerne store forskjeller i fuktforhold fra tørre varme bergvegger med sterk solinnstråling til fuktig skyggefull kjølig skog nær elva i dalbunnen. Arealer med utviklede bekkekløfter kan dermed være oaser av høy artsvariasjon i et ellers monotont miljø. I tillegg er

bekkekløfter leveområde for en stor andel av Norges rødlistede arter, særlig innen planter, moser, sopp og lav.

I Norge er bekkekløfter en vanlig og utbredt naturtype, mens den er sjelden internasjonalt. Norge har dermed et internasjonalt ansvar for god forvaltning av naturtypen. De viktigste områdene for naturtypen er i det kontinentale miljøet på det indre Østlandet. Gudbrandsdalen er den klassiske bekkekløftregionen i Norge og er i en særstilling når det gjelder verdi.

I perioden 2007-2010 ble det på oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) utført kartlegging av 625 bekkekløfter i 14 fylker. Arbeidet ble utført av blant annet BioFokus, Miljøfaglig Utredning, Norsk institutt for naturforskning, Ambio og Rådgivende biologer. Lokaltitene ble valgt ut etter samråd med fylkesmennene i de ulike fylkene. I kartleggingen ble DN-håndbok 13 benyttet for delområder, men det ble også lansert en egen verdisettingsskala som tok hensyn til hele området sett under ett og som inkluderte en lang rekke ekstra verdiparametere. Eksempler på slike kriterier er arrondering og kontinuitet i mengde død ved. Denne skalaen har syv trinn fra 0 (uten registrerte naturverdier) til 6 (Nasjonalt verdifulle og svært viktige). Fossåa-Steinåa ble vurdert til å være av verdi 5, som tilsvarer nasjonalt verdifull.

Det avgrensede bekkekløftsystemet i Fossåa-Steinåa er større enn det definerte influensområdet til kraftverket. Systemet er inndelt i 9 kjerneområder. Fossåa kraftverk vil berøre 4 av disse: en gammel granskog av B-verdi, en bekkekløft av C-verdi, en ravine med gråor-heggeskog av A-verdi og en bekkekløft av B-verdi. Det siste kjerneområdet vil kun bli marginalt berørt i de helt øverste delene.

Gammelskog (B-verdi) dekker hele indre deler av Fossåa. Av vedboende sopp finnes vassskjue, praktbarksopp, granstokkjuke og harekjuke (NT). Gryntjafs (NT), sprikeskjegg (NT) og gubbeskjegg (NT) finnes spredt på gran, mens hvithodenål (NT) og dverggullnål finnes ved basis av grove trær. På steinblokker vokser randkvistlav. Karplantefloraen har beitepreg med partier av høystaudeskog. Her finnes blant annet maigull, fjell-lok, tyrihjel, fjellburkne, enghumbleblom og huldregras (NT).

Fossåa ovenfor samløpet med Skikju danner en bekkekløft (C-verdi) som består av en nordvestvendt li på den ene siden av elva og en bratt skråning på nordsiden av elva. Lia dekkes av en fuktig, frodig og svært rik granskog. Foruten gran inngår gråor sparsomt langs elva, sammen med noen få selje, hegg, rogn. Store deler er høgstauteskog av den rikeste utforming, men det er også en del storbregne- og (i øvre deler) småbregneskog. Særlig rikt er det i bratte små sidesøkk, hvor noen preges av hyppige utrasinger. Her finnes stedvis store områder med strutseving i bunnen. Det er lite bergvegger og steinblokker, bortsett fra nederst langs elva, hvor den relativt kalkrike berggrunnen stikker mer fram.

Ved samløpet med Skikju ligger en liskog/ravine (A-verdi) med gråor heggeskog. Skogen her er gjennomgående gammel og grov, med mye kraftig gråor og også noen grove hegg. Det er også en del døde løvtrær, både stående og liggende. Karplantefloraen er rik, med en rekke næringskrevende arter blant annet krattfiol, tysbast, skogsvinerot, storklokke, trollurt, moskusurt, dalfiol (NT) og huldregras (NT). Det ble også funnet sumpaniskjue (EN), skjellkjuke og olivenfjelllav (NT). Området er utsatt for hyppige små skred.

Biofokus vurderte de nye planene slik de forelå i 2014 basert på den eksisterende kunnskapen fra feltundersøkelsene som ble gjort i 2007. I rapporten kommer det frem at hvis man ser på influensområdet til Fosså kraftverk isolert, er verdiene i området middels store og biofokus regner påvirkningen som liten siden de tekniske inngrepene er planlagt utenfor bekkekløftsystemet.

NVE har notert seg at konklusjonene i rapporten er tatt med forbehold om at det er sett på influensområdet isolert, at det ikke er påvist fosserøymiljøer langs denne delen av Fossåa og at det er potensiale for å finne ytterligere rødlistearter.

Figur 5 Parti fra Fossåa. Foto fra søknaden.

NVE noterer seg at det i høringsrunden er kommet frem sterke oppfatninger og svært ulikt syn fra forskjellige høringsparter både på verdien av naturen i området og på grad av påvirkning. Søker har lagt til grunn at dersom man skulle satt en verdi på influensområdet til Fosså kraftverk alene og sett bort fra at influensområdet inngår i et større bekkekløfts-system, så ville verdien vært regionalt verdifull og ikke nasjonalt verdifull. Sør-Fron kommune legger til grunn at influensområdet til Fossåa kraftverk allerede er sterkt påvirket av tekniske inngrep som kraftledning, veg og hogst og er sterkt for at det gis konsesjon til kraftverket. Fylkesmannen i Hedmark fraråder at det gis konsesjon og peker på at området har nasjonal verdi for naturmangfold og vil bli betydelig negativt påvirket. Oppland fylkeskommune har lagt til grunn at Fossåa kraftverk vil ha lav konsekvensgrad for naturmangfold og vil ikke motsette seg en konsesjon til det minste utbyggingsalternativet. FNF Oppland og Naturvernforbundet i Oppland påpeker de høye naturverdiene som er registrert i Fossåa og er imot at det gis konsesjon til kraftverket.

Tiltakshaver opplyste på befaring at det nylig er gått et skred over det registrerte funnet av sumpaniskjuka. Tiltakshaver mener dette må tilsi at verdien på området er lavere enn tidligere antatt. Fylkesmannen i Hedmark hevder derimot at man må anta at hele området ved samløpet er leveområde

for sumpaniskjuka siden individet som ble registrert var modent og har hatt god tid til å spre sporer i området.

I den nye søknaden og i høringsuttalelsene er det også stilt spørsmål til NVEs tidligere vurderinger og hvorvidt disse fortsatt er gyldige for de nye planene og hvorvidt vurderingene var dekkende og grundige nok. NVE vil presisere at ved behandling av tidligere planer for Fossåa kraftverk var det planlagt så omfattende tekniske inngrep i området at det var klart at inngrepene i seg selv ville medføre så store virkninger for landskap og naturmangfold at det var klart at søknaden måtte avslås. På grunn av avslaget så ikke NVE behov for å gjøre en videre vurdering av virkninger for enkeltarter eller samlet belastning på naturtyper den gangen. I de reviderte planene for Fossåa kraftverk er de tekniske inngrepene som er mulig å flytte ut av det avgrensede bekkekløftmiljøet flyttet eller redusert i omfang. NVE vil dermed vurdere virkningene på nytt, basert på de planene som nå er omsøkt.

Etter NVEs syn er det liten tvil om at tiltaksområdet har høy verdi for naturmangfold. Fossåa er del av et sammenhengende, stort og variert bekkekløftmiljø og ligger i kjerneområdet for bekkekløfter i landet. Fossåa-Steinåa er også, etter det NVE kjenner til, det største og mest verdifulle bekkekløftsystemet i Gudbrandsdalen som ikke er vernet gjennom vassdragsvern eller områdevern. NVE vil imidlertid påpeke at naturmangfoldverdiene i seg selv ikke er avgjørende for om et prosjekt kan gis konsesjon eller ikke. Det som er avgjørende for NVEs vurdering av konsesjonsspørsmålet er i hvilken grad verdiene vil bli negativt påvirket av en utbygging av kraftverket og om eventuelle ulemper oppveies av fordelene ved prosjektet.

Fraføring av vann gir nødvendigvis en redusert vannføring i elva. Det vil også endre flomfrekvensen slik at de middels store flommene vil bli langt sjeldnere. De virkelig store flommene vil bli lite påvirket. For bekkekløfter vil det si at de fuktige miljøene langs elven vil bli tørrere og varmere. Dette vil redusere variasjonsbredden i de økologiske forholdene og føre til et lavere artsmangfold. Utjevning av vannføring og reduksjon av hyppigheten på flommene vil føre til mindre forstyrrelser på kantvegetasjonen direkte fra vannet, men også indirekte ved at det blir mindre transport av løsmasser, død ved og is i elva. En reduksjon i slike forstyrrelser vil redusere artsmangfoldet gjennom gjengroing av mer konkurransesterke og tørketolerante arter. NVE mener det er klart at en fraføring av vann fra en kontinental skogsbekkekløft vil påvirke og redusere verdien på bekkekløfta. I Olje og energidepartementets retningslinjer for små vannkraftverk står det at:

«Tiltak som kommer i konflikt med arter som er ”kritisk truet” eller ”sterkt truet”, eller naturtyper Norge har et internasjonalt ansvar for, eller vil vanskeliggjøre nasjonal oppfyllelse av internasjonale avtaler kan ikke påregne å få konsesjon.»

Videre står det at:

«To naturtyper som kan berøres av små vannkraftverk og som Norge kan sies å ha et internasjonalt ansvar for, er bekkekløfter og fossesprøytsoner.»

NVE mener også det er riktig å se influensområdet til Fossåa kraftverk som en del av et sammenhengende bekkekløftsystem av stor verdi. Dette er i tråd med vurderinger som er gjort i en rekke likende saker, blant annet Gjuvsgrendi og Eidsåa kraftverk i Nore og Uvdal og Gjerdøla kraftverk i Tinn. OED har også nylig lagt stor vekt på dette prinsippet i sin avgjørelse av Hovda kraftverk i Åmot og Stor-Elvdal kommuner. En realisering av Fossåa kraftverk vil redusere og fragmentere et svært viktig og stort bekkekløftmiljø.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om Fossåa kraftverk legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapporten fra NNI, kartleggingen foretatt i bekkekløftprosjektet, tilleggsuttalelsen fra BioFokus, notatet fra NINA, høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jamfør naturmangfoldloven § 8.

I influensområdet til Fossåa kraftverk finnes det en gammel granskog av B-verdi, en bekkekløft av C-verdi, en ravine med gråor-heggeskog av A-verdi og en bekkekløft av B-verdi. Samlet er området vurdert til nasjonalt verdifullt. Gryntjafs (NT), sprikeskjegg (NT), gubbeskjegg (NT), hvithodenål (NT), rimnål (NT), olivenlav (NT), flatragg (NT), sumpaniskjuke (EN), harekjuke (NT), huldregras (NT) og dalfiol (VU) er registrert i området og det er potensial for å finne flere sjeldne og truede arter.

NVE har også sett påvirkningen fra Fossåa kraftverk i sammenheng med eksisterende påvirkninger på bekkekløfter i Gudbrandsdalen. Fossåa er etter det NVE kjenner til, den sidedalen til Gudbrandsdalen som har høyest verdi for bekkekløfter, men som ennå ikke er bygd ut eller vernet etter naturmangfoldloven. Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er blitt vurdert, jamfør naturmangfoldloven § 10. Den samlede belastningen for naturtypen bekkekløft i Gudbrandsdalen vil være med i den totale avveiningen av fordeler og ulemper ved tiltaket.

Etter NVEs vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, og NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke får avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

Avbøtende tiltak og utformingen av tiltaket vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Landskap, friluftsliv og brukerinteresser

Fossåa har sitt utspring fra sjøen Skjervungen som ligger langs Peer Gyntvegen. Peer Gyntvegen er en turistvei mellom Gausdal og Espedalen som passerer blant annet Skeikampen, Fagerhøi og Gålå. Fra Skjervungen renner Fossåa gjennom Sveiphuslykkja som er et tidligere stølsområde. I dag er stedet et hytteområde som er i bruk både sommer og vinterstid. Her er det planlagt å etablere inntaksdammen til kraftverket. Skjervungen og Fossåa gjennom Sveiphuslykkja er egnet til fritidsfiske, mens områdene lenger ned i elva er lite tilgjengelig og mindre egnet. På nordsiden av Fossåa går det en tursti kalt Sørensenveien. Denne starter nord for Sveiphuslykkja, passerer Amundsteinen og Skikju og går ned til Tofte.

I høringen har Fylkesmannen i Hedmark uttalt seg negativ til inngrepene som er planlagt nær og gjennom Sveiphuslykkja. Fylkesmannen mener det vil bli et betydelig landskapsinngrep i et tradisjonelt seterlandskap. Oppland fylkeskommune og FNF Oppland opplyser i sine uttalelser om at

elva er egnet til fiske. NVE har mottatt både positive og negative uttalelser fra hytteeierne i området. Flere av hytteeierne i området har underskrevet et brev hvor de sier at NVE i vedtaket den 18.12.2013 overvurderte omfanget av de tekniske inngrepene som er planlagt i området. En annen hytteeier, Bjerke, har sendt inn en uttalelse hvor det er understreket verdien av elva og fossene for landskapsbildet ved Sveiphuslykkja. Hun har også beskrevet elvas viktighet for opplevelsen av Sørensenveien.

NVE mener at det ikke er noen tvil om at landskapet ved Sveiphuslykkja vil bli påvirket av tiltaket. Terrenget hvor rørgata skal gå er buktende med sidehelning og det er lite fall den første kilometeren. Rørgata er dermed planlagt med slynger slik at den blir liggende langs med høydekotene. Det er lite løsmasser i området, så rørgata vil sprenges ned i berget og arronderes med knuste masser. To høyderygger er planlagt å krysses med tunnel. Én nær Sveiphuslykkja og én nær Hovdlinakken. Tunnelene vil kreve riggområder og rydning for påhugg, men vil samtidig spare landskapet for store og dominerende skjæringer. Søker har uttrykt et ønske om å legge mye mer av vannveien i tunnel for å skåne landskapet, men sier at dette ikke er mulig med dagens teknologi. Anleggsarbeidet for de øverste delene av rørgata vil medføre varige sår i landskapet siden det ligger høyt og i et område hvor det tar tid for vegetasjonen å reetablere seg. De nedre delene etter tunnelen fra Hovdlisetra til Kolltjønndalen, vil ligge i områder med god løsmassedekning og med god vekst. Her vil landskapsvirkningene av anleggsarbeidet være minimale.

Fylkesmannen har påpekt at eksisterende kjerrevei gjennom seterområdet er uegnet til anleggsvirksomhet og at det må påregnes ny vei gjennom området. Fylkesmannen mener den nye veien vil være et betydelig landskapsinngrep i seterlandskapet. NVE noterer seg også at kommunen har gjort et vedtak på at midlertidige anleggsveier som NVE godkjenner som del av Fossåa kraftverk vil bli godkjente som permanente skogsbilveier slik at utbygger skal slippe ekstrakostnader for tilbakeføring. Kommunens vedtak forutsetter at veien bygges som en del av kraftverksutbyggingen. Dette innebærer at virkningene av veien må vurderes av NVE som en del av konsesjonsbehandlingen.

Fraføring av vann i Fossåa vil være en påvirkning på landskapsinntrykket særlig i øvre deler av tiltaket. Middelvannføringen sommerstid er beregnet til å være 2399 l/s mens foreslått minstevannføring i samme årstid er 129 l/s. Det vil være en betydelig forskjell i vannføringen i Fossåa før og etter en utbygging. Dette vil påvirke opplevelsen av landskapet gjelde både for de som ferdes i nærområdet til hyttene og de som går langs Sørensenveien.

Figur 6 Deler av seterveien forbi Sveiphuslykkja. Foto: Oppland fylkeskommune

Kulturminner

Oppland fylkeskommune fremmet innsigelse til planene i høringen. Grunnen til dette var at tiltaket ikke var blitt befart av arkeolog for å vurdere potensialet for automatisk fredede kulturminner. I etterkant av høringen er det blitt gjennomført en slik befaring. Det ble kun funnet kulturminner fra nyere tid og med lokal verneverdi. Fylkeskommunen har etter undersøkelsen sendt en uttalelse hvor de sier at de anser undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 som oppfylt. NVE regner dermed innsigelsen som trukket.

Flom, ras og skred

Fossåa kraftverk er planlagt i et område som er utsatt for flom og skred og som har registrerte skredhendelser i skrednett. NVE anser allikevel ikke at en realisering av Fossåa kraftverk etter nåværende planer vil kunne øke skredfaren eller utgjøre noe ytterligere fare for mennesker eller infrastruktur.

Konsekvenser av kraftlinjer

Netttilknytningen vil bestå av nedgravd kabel langs veitrasé. NVE kan ikke se at netttilknytningen kan være til nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser.

Samfunnsmessige fordeler

En eventuell utbygging av Fossåa kraftverk vil gi 23,3 GWh i et gjennomsnittså. Småkraftverk utgjør et viktig bidrag i den politiske satsingen på fornybar energi. Det omsøkte tiltaket vil gi inntekter til søker og grunneiere og generere skatteinntekter. Videre vil Fossåa kraftverk styrke næringsgrunnlaget i området og vil dermed kunne bidra til å opprettholde lokal bosetning.

Oppsummering

Fossåa kraftverk vil produsere 23,3 GWh i et gjennomsnittså og ha en utbyggingskostnad som er over gjennomsnittet for småkraftverk. I vedtaket har NVE lagt vekt på at en utbygging av Fossåa kraftverk vil fraføre vann fra et bekkekløftsystem av stor verdi. Fossåa kraftverk vil også medføre varige landskapsinngrep i et område viktig for friluftsliv. Etter NVEs syn vil ikke de positive sidene av en utbygging i form av omtrent 23,3 GWh/år i fornybar energi overstige ulempene tilknyttet Fossåa kraftverk.

NVE mener også det er riktig å se influensområdet til Fossåa kraftverk som en del av et sammenhengende bekkekløftsystem av stor verdi. Dette er i tråd med vurderinger som er gjort i en rekke likende saker, blant annet Gjuvsgrendi og Eidsåa kraftverk i Nore og Uvdal og Gjerdøla kraftverk i Tinn. OED har også nylig lagt stor vekt på dette prinsippet i sin avgjørelse av Hovda kraftverk i Åmot og Stor-Elvdal kommuner. En realisering av Fossåa kraftverk vil redusere og fragmentere et svært viktig og stort bekkekløftmiljø.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at ulempene ved bygging av Fossåa kraftverk er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt.

Øvrige forhold som er tatt opp av høringspartene gjelder i større grad krav til vilkår og avbøtende tiltak eller andre forhold som ikke er av betydning for vår konklusjon. Grunnet avslaget er ikke disse drøftet her.